

Litteraation numero: 103161/144
Äänitteen nimi: parlatorio e25 master b -16_2lufs
Äänitteen kesto: 36 min
Litteroitu: Tutkimustie Oy 16.04.2024

Puhujien merkinnät: Tuomo Nuorluoto
Margareta Steinby

Muut merkinnät: (-) Pois jäänyt sana tai sanan osa
(--) Pois jäänyt jakso
(sana) Epäselvä sana tai jakso
[hakasulkeet] Litteroijan kommentti

Huomautukset: --

[väkijoukon hälinää, rauhallista kielisoitinmusiikkia, musiikki vaimenee taustalle]

Tuomo Nuorluoto: Tervetuloa hyvät kuulijat, sekä uudet että vanhat, Suomen Rooman-instituutin Parlatorio-podcastin uuden kauden pariin. Mun nimeni on Tuomo Nuorluoto. Olen instituutin tutkijalehtori ja tämän podcastin uusi juontaja. Tänä vuonna Suomen Rooman-instituutti täyttää pyöreitä. Eli tänä vuonna tulee täyteen tasan 70 vuotta siitä, kun Suomen Rooman-instituutti avasi toimintansa Villa Lantessa vuonna 1954. Ja tämän juhluvuoden kunniaksi me pyritään tällä kaudella erityisesti tuomaan esiin instituutin historian kannalta keskeisiä tutkimussuuntauksia, keskeistä toimintaa, keskeisiä hahmoja. Ja kuka olisikaan parempi vieras tähän heti ensimmäiseen jaksoon kuin instituutin piirissä vuosikymmeniä vaikuttanut, yksi suomalaisen antiikintutkimuksen ehdottomasti tunnetuimpia hahmoja maailmalla, professori emerita Margareta Steinby. Tervetuloa Parlatorio-podcastiin.

Margareta Steinby: Kiitos.

[musiikki vaimenee]

Tuomo: Sun instituutinhistoriaan tosiaan menee varmasti, no pidemmälle ja syvemmälle kuin käytännössä kenelläkään. Sä olet ollut johtajana kahteen otteeseen. Ensin -79-82 ja sitten -92-94, jonka jälkeen sitten siirryit Oxfordin yliopistoon Rooman valtakunnan arkeologian professoriksi. Eikö näin?

Margareta: Kyllä. Se oli erittäin komeaa. Onneksi ei tarvinnut hallita ihan koko sitä laajaa kenttää.

Tuomo: [pieni naurahdus] Haluaisitko sä ihan aluksi kertoa, tietysti sun instituutinhistoria menee vielä tätäkin pidemmälle, että mistä kaikki on alkanut? Miten sä olet päätenyt instituutin toiminnan pariin ja antiikintutkimuksen pariin?

Margareta: Jaakko Suolahdesta tuli professori Helsinkiin ja hän toimi vähän niin kuin Hamelinin pillipiiparina. Hänen perässään moni siirtyi esimerkiksi taidehistoriasta historiaan ja nimenomaan antiikin historiaan. Minä pyrin ja pääsin hänen tieteelliselle kurssilleen kuvitellen, että ehdin siinä ohessa tutkia William Blaken käyttämää renessanssikuvitusta. Mutta eihän niin käynyt. Kurssi oli erittäin täysi ja erittäin mielenkiintoinen. Sitten minut valittiin työryhmään, joka tutki Ostian tiilileimoja. Ja vähitellen minusta sitten tuli roomalainen arkeologi. Minun piti kouluttaa itseni uudelleen.

Tuomo: Aivan. Jaakko Suolahdihan tosiaan oli, tai tämä työryhmähän oli, oliko se nyt -65-70, tämä tiilileimaprojekti?

Margareta: Kentällä tehtiin työtä vuonna -65 ja sitten sporadisesti vielä sen jälkeen. Mutta julkaisujahan tuli vasta -78, -79. Ja sitten ohessa niitä väitöskirjoja, jotka myöskin syntyivät sen projektin puitteissa.

Tuomo: Aivan. Ennen kuin mennään vielä tarkemmin tähän itse projektiin, niin meidän kuulijoita ehkä saattaisi kiinnostaa, että mitä nämä tiilileimat oikeastaan on ja mitä niistä saa irti?

Margareta: Olipa iso kysymys [naurahuksia]. No tiilileimahan on vähän niin kuin nykyään Arabian leima. Kertoo, kuka on tuottanut tuotteen. Roomalaiset tiilileimat ovat aika erilaisia eri kausina. Alkavat yhdestä ainoasta nimestä. Joskus on vaikea tietää, onko kysymys tiilitehtaan omistajasta vai miehestä tai naisesta, joka hoiti itse tuotannon. Mutta sitten on olemassa myöskin aika täydellisiä tekstejä, joissa kerrotaan, kuka oli maan elikkä myös tiilitehtaan omistaja, kuka oli officinator, joka siis hoiti tämän tuotannon. Sitten voidaan vielä kertoa tiilitehtaan nimi. Ja hyvässä lykyssä vielä vuosiluku, milloin tuote on leimattu. Ja silloin tulee mahdollisuuksia tehdä johtopäätöksiä siitä, miten maaomaisuus on siirtynyt henkilöltä toiselle joko perintönä tai maakaupan kautta ja niin edelleen.

Tuomo: Eli kyse on oikeastaan aika merkittävästä aineistosta, jota mun käsittääkseni ei ollut kuitenkaan ihan kauheasti tutkittu ennen tätä.

Margareta: No se ei ole totta, etteikö sitä olisi tutkittu. Mutta Jaakko Suolahden pyrkimys oli siis löytää semmoinen aineisto, jota voitaisiin tutkia poikkitieteellisesti. Ei ainoastaan niin, että oli monenlaista erilaista taustaa hallitsevia humanisteja, vaan myöskin geologit mukana, jotta saataisiin sijoitettua nämä tiilitehtaat Italian maastoon. Ja hänen

ansiostaan tämä julkaisu *Lateres signati ostienses* sai semmoisen kaavan, jota itse asiassa on julkaisun jälkeen seurattu kaikissa kunnollisissa leimajulkaisuissa. Ei vain tiilileimoissa, vaan muutenkin.

Tuomo: Joo. Eli metodologisesti kuitenkin hyvin tällainen...

Margareta: Joo.

Tuomo: ...pioneeriprojekti.

Margareta: Se oli pioneerityö sen takia, että tehtiin kaikki mahdollinen, jotta tiilileimat voitaisiin identifioida kunnolla. Tiilileima on harvoin säilynyt kokonaisena, ehjänä ja täysin luettavana. Ja olen tässä vuosikymmenien aikana joutunut toteamaan, että hyvin usein fragmentteja on identifioitu väärin. Ja siitä voi sitten olla aika fataaleja seurauksia esimerkiksi rakennusten ajoittamiselle. Se tavallisin syy, minkä takia arkeologi kiinnostuu tiilileimoista, on juuri se, että tiilileimoista voidaan ajoittaa heidän kaivamiaan rakennuksia. Mutta myöskin jos luetaan nimi väärin, niin voidaan kehittää aivan hurjia prosopografisia teorioita siitä, ketkä maanomistajat ovat perineet mitäkin maata ja niin edelleen. Eli pyrkimys oli päästä, ei ainoastaan mahdollisen luotettavaan editioon, vaan myöskin antaa lukijalle käteen kaikki välineet, jotta hän osaisi lukea omat leimansa oikein ja identifioida ne oikein.

Tuomo: Okei. Tässä näistä omistajista ja muista, jota siellä mainitaan, niin aika monet nimethän on nimenomaan naisten nimiä, jota siellä tulee esiin.

Margareta: Vajaa kymmenes. Mutta se on erittäin tärkeä tieto sen takia, että miehistähän on olemassa tietoja, jos ne ovat senaattoriluokkaa tai ritareita, niin heistä on kaikkienkokoista tietoa, heidän elämästään. Ja myöskin heidän perhesuhteistaan. Mutta naisistahan vastaavaa kirjallista lähdeaineistoa on huomattavasti vähemmän. Ja näistä tiilileimoista käy ilmi, että todellakin naiset ovat perineet siinä missä miehetkin. Naiset ovat voineet myöskin toimia officinatoreina elikkä tämmöisinä, mikä se nyt...

Tuomo: Jonkinlainen yrittäjä.

Margareta: Yrittäjä kai se on sitten suomen kieleksi. Vaikka lain mukaan heillä ei olisi siihen oikeuttakaan. Mutta tosiasia on, että heidän nimiänsä on leimoissa. Ja myöskin näistä leimoista käy ilmi, että joku mies on voinut alkaa orjana toimintansa, vähitellen hän on ostanut itsensä vapaaksi, sitten hän on saattanut päätyä monenkin orjan omistajaksi.

Tuomo: Joo.

Margareta: Sellaista ei löydy kirjallisuudesta.

Tuomo: Joo eli mielenkiintoisia tämmöisiä ihan elämänkohtaloitakin voidaan sieltä saada irti.

Margareta: Joo.

Tuomo: Kuinka paljon näitä tiilileimoja on löytynyt? Voisi kuvitella, että niitä on hyvin paljon, koska Rooma ja muut kaupungit hyvin pitkälti oli tiilestä rakennettuja.

Margareta: Nimenomaan Rooma, Ostia, Portus, Hadrianuksen huvila. Tämä valtava tuotanto tuli Tiberin varrelta, Tiberin keskijuoksulta suurin piirtein. Yksittäisiä leimoja, mitäköhän niitä nyt olisi, ehkä 45 000. Erilaisia leimasimia olen tainnut identifioida noin 5200 tai jotain semmoista. Aikamoinen määrä. Ja ne ajoittuvat toiselle vuosisadalle ennen Kristusta viiva Teoderikin aika elikkä kuudennen vuosisadan alku jälkeen Kristuksen. Mutta pääasiassa toiselle vuosisadalle, ensimmäisen vuosisadan lopulle ja toiselle vuosisadalle jälkeen Kristuksen. Se on se kaikkein suurimman tuotannon aika.

Tuomo: Joo. Eli tämmöisiä ajallisia eroja löytyy.

Margareta: Kyllä.

Tuomo: Okei. Ja jos palataan tähän Suolahden projektiin. Mä olen nyt nähnyt tässä jonkin verran näitä vanhoja valokuvia, missä muun muassa siellä Ostian Castellon pihalla työskentelee ihmiset eri tehtävien parissa. Ja mun käsittääkseni siellä ollaan käytännössä säässä kuin säässä tehty töitä. Että haluatko sä vähän kertoa siitä, että mitä se käytännössä oli se tiilileimojen tutkiminen siellä?

Margareta: No voisi sanoa, että kun on puhuttu instituutin heroisesta ajasta, kun tehtiin hyvin paljon merkittävää työtä olemattomalla rahalla, niin se oli vähän samaa tyyliä [pieni naurahdus] se meidän työskentely siellä Castellon pihalla. Sinne ei aurinko paljon paistanut. Jaakko Suolahden ideoitten mukaan se, mitä me tarvitsimme ruoaksi, oli yksi bruschetta ja siinä vähän sulatejuustoa. Ja päälle yksi appelsiini. Ehkä vähän kehnonpuoleista viiniä siihen mukaan [pieniä naurahduksia].

Tuomo: Vähän askeettisissa sitten olosuhteissa.

Margareta: Ja sitten hänellä oli tapana tämän suurenmoisen aterian päälle sanoa, että on niin hyvä olla, kun on syönyt niin paljon, että on paha olla [naurahduksia].

Tuomo: No niin.

Margareta: Otettiin se huumorilla.

Tuomo: Joo. Mä olen käsittänyt, että siellä myös säiden puolesta, siellä satoi luntakin vissiin välillä ja ties mitä. Vai pitääkö se paikkansa?

Margareta: No sitä lunta minä en muista. Mutta kyllä sen hyytävän kylmyyden, koska se Castellohan ei tietenkään ollut koskaan millään lailla lämmitetty ja aurinko ei siihen pihalle päässyt. Niin että kyllä siellä oli todella kylmää. Mutta mehän teimme töitä sitten myöskin Horrea Epagathianassa. Ja siellä tuli toisenlainen rutiini, kun niitä tiiliä oli ladottu kymmenen kappaleen pinoon, minä olin ensimmäinen, joka käsittelin ne, koska mä mittasin ne leimat. Niin totuin äkkiä siihen, että mä nostin ne kymmenen siihen työpöydälle ja tapoin kaikki skorpionit, jotka [Tuomo naurahtaa] olivat asettautuneet alimmaisen ja seuraavan tiilen väliin. Siihenkin tottui.

Tuomo: Okei. Että ihan tällaista [Margareta naurahtaa], skorpionejakin. Jopas. Joo, mä en ole itse koskaan Italiassa nähnyt yhtä ainutta skorpionia. Että mä ilmeisesti en ole päässyt tarpeeksi tämmöisiin aitoihin hommiin vielä.

Margareta: No minä olen tavannut yhden skorpionin johtajan asunnon villaisessa matossa, niin että.

[rauhallista kielisoitinmusiikkia alkaa soimaan taustalla]

Tuomo: No niin. Muistutuksena myös Villa Lantessa liikkuville, että kannattaa pitää aina tossut jalassa siellä.

Margareta: Niin no katsoo se kengän sisus ennen kuin sen panee jalkaan.

Tuomo: Joo. Tämäkin on.

Margareta: Mutta ei ne kyllä sinne yläkertaan mene. Ne pysyvät johtajan tasolla.

[rauhallista kielisoitinmusiikkia, musiikki vaimenee taustalle]

Tuomo: Tämä, mitä mainitsit tästä, että siinä oli ihan luonnontieteilijöitäkin mukana, niin jos siihen vielä tartun. [musiikki vaimenee hiljalleen] Niin sehän on oikeastaan aika lailla sitä, mihin nykyäänkin monesti pyritään tässä, että humanistisen tutkimuksen apuna sitten käytettäisiin näitä myös luonnontieteellisiä metodeja.

Margareta: Joo. Ja siinä oli kyllä Jaakko oikein edelläkävijä. Mutta ikävä kyllä siihen aikaan metodit eivät olleet niin kehittyneitä kuin nyt. Eli toisin sanoen sieltä otettiin hyvin paljon näytteitä näistä tiilistä ja niitä analysoitiin Suomessa, mutta sitten tulos oli se, että ne olivat kaikki argilla fluviale eliikkä Tiberin savityyppiä.

Tuomo: Joo.

Margareta: Mutta silloin ei pystytty vielä erottamaan niin kuin nykyään voidaan tehdä. Että tosiaankin eri puolilla otetut näytteet ovat erinäköisiä. Ja samaten myöskin poltettu tiili antaa erilaista tulosta. Mutta se oli todellakin semmoinen näkemys, joka ei ollut mitenkään tavallinen 60-luvulla vielä.

Tuomo: Joo. Että tässäkin mielessä tässä oli tämmöistä pioneerimaisuutta...

Margareta: Joo.

Tuomo: ...tässä hankkeessa. Ja mainitsit, että useampi väitöskirjakin syntyi tämän seurauksena.

Margareta: Joo. Päivi Setälä väitteli juuri näistä tiilitehtaiden, siis maanomistajista, jotka olivat myöskin tiilitehtaitten omistajia. Tapio Helin taas näistä officinatoreista eliikkä yrittäjistä. Ja minä tiilitehtaitten historiasta. Mun piti oikeastaan väitellä niistä kuvoista ja kuvista, mitä näissä leimoissa on, mutta sen artikkelin minä sain aikaan vuonna 2016.

Tuomo: Okei. No mutta parempi myöhään kuin ei milloinkaan [naurahduksia].

Margareta: Niin, siis nythän minä teen uutta editiota, toistaiseksi digitaalisesti, jossa minä pyrin keräämään niin sanotusti yksiin kansiin kaikki ne tiilileimat, joita on käytetty Keski-Italiassa, läntisessä Keski-Italiassa. Eliikkä sillä alueella, joka tuotti tiilet Rooman ja Ostian rakentamiseen.

Tuomo: Joo, se kuulostaa ihan myös monumentaaliselta hankkeelta.

Margareta: Kyllä. Ja saman tien pitää tietysti päivittää kaikki nämä kolme väitöskirjaa. Meitä siteerataan suurina auktoriteetteina aina vaan. Mutta monet asiat ovat muuttuneet. Onneksi. Tutkimus menee eteenpäin.

Tuomo: Joo. No jos nyt vielä ihan nopeasti tähän näistä tiilileimoista, että mikä sitten on tämän tiilileimatutkimuksen tavallaan nykytila, jos näin voisi sanoa?

Margareta: Se on se, että se on tutkimus, joka ei koskaan lopu. Aina tulee uutta materiaalia. Ihmiset ovat kiinnostuneita eri puolista sitä historiallista dokumenttia, mitä tiilileima on. Paleografiasta, juuri näistä omistajista, levinneisyydestä, suhteesta paikallisen tuotannon ja sitten tämän Keski-Tiberin tuotantoalueen välillä ynnä muuta sellaista. Siitä tulee loppujen lopuksi aika paljon erilaisia taloudellisia aspekteja, jotka nyt näyttävät olevan muodissa.

Tuomo: Joo. Se tosiaan on kyllä lähdemateriaali, josta saa selvästi hyvin paljon irti just roomalaisen sosiaali- ja taloushistorian näkökulmasta. Voisi vielä kysyä tästä työnjaosta tässä projektissa. Teitähän oli kuitenkin aika monta siinä näiden tiilileimojen kanssa työskentelemässä. Että miten se konkreettisesti jakautui se työ?

Margareta: No siis itse se leimojen luettelointi tehtiin tosiaankin yhteistyönä. Minä mittasin leimoja, joku toinen luki niitä tekstejä. Mä myöskin selostin ne kuvat ja niin edelleen. Mutta sitten oli tarkoitus, että useampikin olisi tehnyt kunnon tutkimuksen jostain puolesta. Niin kuin esimerkiksi paleografiasta, joka on hyvin tärkeä, kun leima pitää ajoittaa. Niin ainakin voi erottaa tasavallan aikaisen tekstin Augustuksen aikaisesta tai sen jälkeisestä, ja sitten taas myöhäisantiikkiset leimat. Mutta sitä ei koskaan tullut. Oli tarkoitus kirjoittaa myöskin tutkimus tiilileimojen sijainnista, joka perustuisi kirjallisiin lähteisiin, keskiaikaisiin Farfan luostarin rekistereihin ynnä muuhun semmoiseen. Siitäkin tuli lisensiaatintyö, muttei julkaisua. Että tällaisia asioita ovat muut tutkineet sen jälkeen, kun tiilir ryhmä on jo aikoja sitten hajonnut.

Tuomo: Okei. No miksi ylipäänsä oli oleellista leimata niitä tiiliä? Miksi oli oleellista tietää, että kuka siellä on se officinator? Koska eihän ne tiedot varsinaisesti nyt ollut missään sillein niin näkyvissä tai ei ne leimat näkyneet yleisölle.

Margareta: Ei. Sen leiman funktio loppui tietysti siihen, kun tiili oli ostettu ja käytetty. Tästä on erilaisia tulkintoja. Mun tulkintani on se, että niissä täydellisimmän tekstin sisältävissä leimoissa kerrotaan kaikki oleelliset asiat kontrahdistista, joka tehtiin maanomistajan ja tämän yrittäjän välillä. Ja koska samassa tiilitehtaassa toimi usea yrittäjä orjiensa, työmiestensä kanssa, niin oli oleellista, että jokainen näistä pystyy osoittamaan, että hän oli tuottanut sen määrän aineistoa, mistä hän oli tehnyt kontrahdin maanomistajan kanssa. On olemassa myöskin ajatusta siitä, että leima olisi jonkinnäköinen laadun tae. Mutta se on minusta aika tyhmä idea, koska paljain silmin näkee jo pitkälti, että onko tiili hyvin poltettu vai ei.

Tuomo: Niin ja sen kun ottaa käteen ja pyörittelee, niin luulisi, että siinä jo aika nopeasti se tulee ilmi.

Margareta: Kyllä.

Tuomo: Joo.

Margareta: Ja sitten se, että niissä on näitä kuvia, ja osa niistä on semmoisia onnea tuottavia niin kuin pinjan käpy, runsauden symboli. Tai seppele, voittoa. Ja niin edelleen. Mutta sitten officinatoreilla, tai ehkä itse asiassa officinoilla, oli oma kuvansa. Ja mä luulen, että se johtui hyvin paljon siitä, että niin pieni osa kansasta osasi lukea. Niin kuvan lukee hyvin paljon nopeammin.

Tuomo: Kyllä.

Margareta: Ja sen lukee myöskin semmoinen ihminen, joka ei osaa lukea tekstiä.

Tuomo: Joo. Tämä kuulostaa kyllä ihan järkevältä ajatukselta kaiken kaikkiaan. Eli siis tiivistettynä, tällaisessa tiilileimassa parhaimmillaan, mitä tietoa meillä on. Meillä on tietyllä tavalla tällaisen, voisi sanoa jopa tällaisen tietyllä tavalla sopimuksen tiedot, että kuka oli maanomistaja tai tehtaanomistaja, kuka oli tämä yrittäjä ja mikä tehdas kyseessä. Ja vielä mahdollisesti sitten tuotteen nimi.

Margareta: No se tuote on opus doliare...

Tuomo: Joo.

Margareta: ...hyvin usein. Eli toisin sanoen savituote.

Tuomo: Joo. Kaikessa yksinkertaisuudessaan.

Margareta: Siinä ei tietenkään kerrota kuinka monesta tiilestä tai (pipedalikselta tai seiskubedalikselta) [epäselvää] on tehty se sopimus. Mutta puitteet on siinä.

Tuomo: Joo. Kuinka suuri osa tällaisista tiilistä sitten leimattiin?

Margareta: Jaa, se on ilmeisesti vaihdellut aika paljon. Ja kuka sen nyt sitten pystyy laskemaan. Ehkä jossain vaiheessa jopa yksi kolmesta, viidestä. Mutta muina aikoina se on saattanut olla yksi kymmenestä. Mä luulen, että on leimattu nimenomaan ne tiilet, kattotiilet tai muut tiilet, jotka olivat yrittäjän tuotteitten reunalla eli lähellä naapurua. Ne pystyttiin erottamaan, kahden yrittäjän tuotteet. [rauhallista kielisoitinmusiikkia alkaa soimaan taustalla] Mulla on yksi semmoinen leima, tai yksi tiili, Vatikaanin hautausmaalla, jossa on kaksi eri leimaa. Ja siinä on ihan selvästi käynyt sillä lailla, että kollegat ovat molemmat olleet sitä mieltä, että tämän olen tehnyt minä [Tuomo naurattaa]. Ja sitten kumpikin on pannut siihen oman leimansa.

[rauhallista kielisoitinmusiikkia, musiikki vaimenee taustalle]

Tuomo: Mä mietin, että voitaisiin hypätä hetkeksi toiseen aiheeseen, myöskin liittyen tällä kertaa tähän sun johtajakauden projektiin. Ja puhutaan siis Lacus Iuturnaen kaivauksista. [musiikki vaimenee] Ja jotka siis on varmaan Suomen Rooman-instituutin historian, no tunnetuimpia arkeologisia kaivauksia. Ja ehkä koko Suomen, voisi sanoa. Mistä oli kyse ja miten suomalaiset tähän hankkeeseen päätyivät?

Margareta: Joo. Siinä annettiin kyllä luottamustehtävä. Adriano La Regina, joka oli Rooman soprintendente siihen aikaan, kysyi olisinko kiinnostunut tekemään jotakin työtä hänen alueellaan elikkä Forumilla. Ja minä olin ajatellut ottaa oman työryhmäni kohteeksi Vatikaanin alueen, mutta Forum kyllä kovasti kiinnosti. Sitten hän kysyi mikä alue olisi erityisen kiinnostava, niin minä sanoin, että Lacus Juturnaen alue, koska minä en tiedä siitä yhtään mitään [Tuomo naurahtaa] enkä minä löydä kirjallisuudesta mitään tietoa. Hyvä on, se kuuluu niihin alueisiin, jotka pitää restauroida. Tee siellä työsi. No siitä tuli aivan hurjan iso juttu. Se oli jo kaivettu 1900 Giacomo Bonin toimesta, joka ei koskaan sitten tehnyt sitä perusteellista julkaisua. Että se oli sikäli vielä aika hankala lähtökohtaisesti, koska arkeologisen löydön tulkitseminenhan on aina sinänsä aikamoinen haaste. Mutta tässä piti sitten vielä tulkita Bonin tulkinta...

Tuomo: Aivan.

Margareta: ...ja työt.

Tuomo: Joo. Tässä todellakin liikutaan ihan siellä antiikin Rooman tavallaan niin ytimessä kuin voidaan, Forum Romanumilla. Niin se on kyllä aika poikkeuksellinen tilaisuus tietysti päästä sinne sitten tutkimaan ja kaivamaan.

Margareta: Niin, hauskaahan oli se, että kun ihmiset kysyivät, että no mitä te sieltä löydätte, ja ajattelivat, että minä kerron marmorista ja kullasta. Ja olivat sitten hiukan hämmentyneen näköisiä, kun minä sanoin, että suunnattoman mielenkiintoisia pohjia [naurahduksia], rakennusten pohjia. Ne oli todellakin aika vallankumouksellisia löytöjä.

Tuomo: Joo, millä tavalla ne oli vallankumouksellisia?

Margareta: No siellähän on tietysti rakennettu uudelleen vuosituhansien aikana niin, että tieto niistä ensimmäisistä rakennelmista kerta kaikkiaan puuttui. Mutta me löysimme siis arkaaisia seiniä, tai niiden pohjia. Sitten löysimme suurenmoisen tasavallan aikaisen rakennuksen, josta ei ollut aikaisemmin mitään tietoa. Ja myöskin sitten ihan myöhäisantiikkiin saakka uusia löytöjä. Mutta kuten sanottu, ei mitään marmoria, jota ei Boni olisi kaivanut esille. Ei mitään kultaa. Ei ainuttakaan rahalöytöä.

Tuomo: Aivan.

Margareta: Niin.

Tuomo: Ja Lacus Juturna tosiaan oli tämä tällainen pyhä lähde, jonka luona legendaariset veljekset Castor ja Pollux sitten tarinan mukaan pysähtyivät juottamaan hevosiaan saapuessaan Roomaan ilmoittamaan tästä roomalaisten voitosta Regillusjärven taistelussa 495 ennen ajanlaskun alkua. Mutta mikä jumaluus tämä Juturna oikein oli?

Margareta: Nymfi. Nymfi, jolla oli tavallista enemmän valtaa. Hän hallitsi kaikkea vettä itse asiassa. Ja se vesi, mikä nostettiin hänen kaivostaan, paransi. Niin kuin hyvän lähdeveden pitää. Eli häntä oli montakin syytä muistaa ja kunnioittaa. Ja hän suhtautui meihin erittäin hyvin niin kauan kuin me muistimme uhrata hänelle jokaisen kaivauskauden alussa. Mutta viimeisen kaivauskauden alkaessa se unohtui ja silloin satoi koko ajan.

Tuomo: Joo. Minkälainen uhri oli [pieni naurahdus] kyseessä, jos saan kysyä?

Margareta: Valkoviiniä.

Tuomo: No niin, tämmöinen

Margareta: Hyvää valkoviiniä.

Tuomo: No niin, erinomaista. Tässä tuli mainittua tämä Adriano La Regina myös. Ja eikös hänellä myös ollut näppinsä jotenkin pelissä tässä sun, voisi sanoa tällaisessa suurhankkeessa *Lexicon Topographicum Urbis Romaessa*, joka on tämä Rooman kaupungin topografinen sanakirja? Siis valtava työ ollut ja paljon käytetty teos.

Margareta: Kyllä. Adriano La Regina ja Filippo Coarelli, kaksi rakasta vanhaa ystävää päättivät keskenänsä, että minä olen sopiva henkilö toimittamaan tämän lexiconin. Oletettavasti he ottivat huomioon sen, että minä olin asunut Roomassa kauan, tunsin kaikki, niin kuin sanotaan. Mutta olin toisaalta ulkopuolella niin, että minä en ollut kilpailija kenellekään. Mulla oli sillä lailla neutraali lähtökohta siihen. No siitä tuli tosiaankin kymmenen vuoden projekti. Ja Quasarin omistaja Severino Tognon oli sitä mieltä, että minä olin ihan hirvittävän hidas, koska minä halusin tarkistaa joka ikisen lähdeviitteen. Ja riitelin myöskin sellaisten kirjoittajien kanssa, jotka eivät ottaneet huomioon muita kuin omia mielipiteitään. Mutta olen sitä mieltä, että kymmenen vuotta ei ollut mitenkään hirveän paljon niin valtavan työn tekemiseen.

Tuomo: No ei. Varsinkin siis, siinä on kuitenkin kuusi volyymia, eikö näin ole?

Margareta: Kyllä.

Tuomo: Ja perusteellisuus toki nyt näissä asioissa on aina toivottavaa. Hypätään taas aiheesta toiseen tässä välissä. Ja sulla on myös siinäkin mielessä poikkeuksellinen tämä instituutissuhde, voisi sanoa, että myös sulla on sukulaissuhde instituutin ensimmäiseen johtajaan Torsten Steinbyhyn.

Margareta: Kyllä.

Tuomo: Joka silloin, kun instituutti avasi toimintansa, niin hän piti huolen siitä sitten, että kaikki lähtee rullaamaan. Hän oli sun eno, eikö näin?

Margareta: Joo.

Tuomo: Joo. Osaatko kertoa jotain hänestä henkilönä?

Margareta: No se on vähän piinallinen kysymys, kun on kysymys rakkaasta enosta. Mä voin vaan sanoa sen, että hän oli hyvin iloinen siitä, että perheestä löytyi joku, joka jatkoi samoilla linjoilla kuin hän itse. Hänhän oli väitellyt roomalaisesta publisistiikasta. Mutta elämäntyönsä hänhän teki Hufvudstadsbladetin päätoimittajana. Ja silloin hänestä oli hauskaa, että joku muu perheessä teki vähän tiedettä.

Tuomo: [naurahtaa] Aivan. Sitä tosiaan on tullut sitten tehtyä vuosikymmeniä tässä. Haluaisitko vaikka kertoa tähän nyt vielä sun henkilökohtaisesta Rooma-suhteesta? Että onko sulla jotain, sanotaan jotain rituaalia, joka täytyy aina tehdä Roomassa käydessä?

Margareta: Minulla oli. Joka kerta piti mennä Pantheoniin. Mutta sen jälkeen, kun se oli Lonely Planetissa [Tuomo naurahtaa] ja siellä on liikaa ihmisiä, jotka tallustelevat sisään ymmärtämättä edes, että niitten pitää katsoa ylöspäin, niin se on ruvennut jäämään minulta. Ikävä kyllä.

Tuomo: Joo, nykyäänhän sinne on myös pääsymaksu kaiketi. Tai ainakin sinne pitää jonottaa jonkunlaisen tällaisen prosessin läpi, että pääsee.

Margareta: Minä olen todellakin toivonut pitkään, että sinne tulisi pääsymaksu, niin ehkä joku näistä, jotka eivät itse asiassa ymmärrä mitä se on, niin jäisivät ulkopuolelle.

Tuomo: No niin [pieni naurahdus]. No ehkä tässä sitten oli joku hopeareunus tässä asiassa [naurahduksia]. Mikä on sun lempipaikka Roomassa, jos Villa Lantea ja Gianicolo-kukkulaa ei lasketa?

Margareta: Palatinukselle voi kyllä mennä oikein mielellään katselemaan Villa Lanteen päin.

[rauhallista kielisoitinmusiikkia alkaa soimaan taustalla]

Tuomo: Joo, sieltähän se näkyy tosiaan.

[rauhallista kielisoitinmusiikkia, musiikki vaimenee taustalle]

Tuomo: Kiitos todella paljon. Oli ilo ja kunnia saada keskustella sun kanssa näistä asioista. Ja mä luulen, että meidän kuulijat myös on tästä mielissään.

Margareta: Kiitos.

[rauhallista kielisoitinmusiikkia, musiikki vaimenee]